

DE GESCHIEDENIS VAN HET SWANENBURGHSHOFJE

DE ERFENIS VAN ELISABETH NATHANS BARS, WEDUWE VAN NOACH CORNELISZ SWANENBURGH

De geschiedenis van het Swanenburghshofje begint ruim 330 jaar geleden. Op 27 april 1689 laat Elisabeth Nathans Bars, weduwe van de houthandelaar Noach Cornelisz Swanenburgh bij de notaris haar testament maken. Ze vermaakt daarin dat de geldelijke opbrengst van haar bezittingen aan de diaconie van de Goudse Hervormde gemeente. Het geld is bestemd voor de aankoop van geschikt terrein en de bouw van twaalf huisjes met in het midden een gezamenlijk bleekveld. De huisjes zijn bedoeld als huisvesting voor oude, eerlijke vrijgezelle dames of weduwen die lid zijn van de kerk.

Als Lijsbeth op 5 juli 1692 overlijdt, wordt zij bij haar man in de Sint-Janskerk begraven. De benoemde executeurs kopen met de geldelijke opbrengst van haar nalatenschap een huis met erf aan de Spieringstraat. Het huis wordt verhuurd en met de huuropbrengst kunnen de kosten van onderhoud van de dames betaald worden.

Naast het huis aan de Spieringstraat 21 komt een toegangspoort tot het erf, waarop de 12 identieke huisjes gebouwd worden. De toegangspoort krijgt, conform de wensen van Lijsbeth, een ronde boog en daarboven een steen met de afbeelding van het embleem van Swanenburgh: een burcht met enige zwaantjes eromheen. Tot 1931 is dit poortje aan de Spieringstraat de hoofdingang van het hofje.

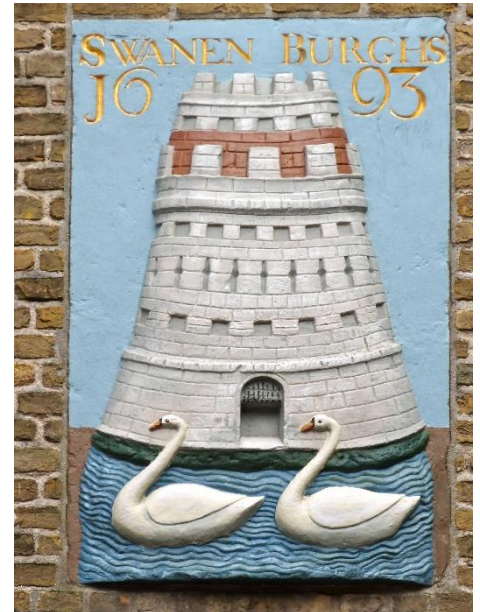
EEN PAAR EEUWEN LANG HUISVESTING VOOR DUIZENDEN OUDE DAMES

In 1693 begint de toewijzing van de huisjes op wat dan nog 'Lijsbeth Nathans Erf' wordt genoemd. Tot ver in de twintigste eeuw krijgen talrijke Caatlijntjes, Dirckjes, Jannetjes en Marrigjes een gratis dak boven hun hoofd via de kerkenraad van de Goudse Hervormde gemeente.

Het huis aan de Spieringstraat

In het huis aan de Spieringstraat woont een van de predikanten van de Hervormde gemeente. Later wonen er anderen als een dokter en een kapitein. Uiteindelijk krijgt het huis een bestemming als Bestedelingenhuis. Het huis gaat steeds meer achteruit, en in 1849 wordt besloten de woning af te breken en te vervangen door drie kleinere huizen. In 1931 worden ook deze huizen afgebroken en worden de huizen neergezet die nog steeds bewoond worden: Spieringstraat 17, 19 en 21. Het toegangspoortje naar het Swanenburghshofje komt te vervallen en vanaf dat moment is het Swanenburghshofje alleen vanuit de Groeneweg toegankelijk. Mogelijk is het toegangspoortje aan de Groeneweg het verplaatste poortje uit de Spieringstraat.

Het is niet helemaal duidelijk wat de oorspronkelijke plaats is geweest van deze gevelsteen, die nu ingemetseld is in een muur van de tuin van museum Gouda.

Een grote verbouwing in 1892

In 1891 vragen enkele bewoonsters of er een lantaarn geplaatst kan worden, ze beloven zelf voor de olie en het onderhoud te zorgen. Het hofje verkeert dan in een bouwvallige staat, een huisje moet zelfs worden afgebroken. Daarom wordt er besloten tot een algehele renovatie in 1892. In de huisjes komt een kwart wenteltrap en een bedstee met bergruimte daaronder. De ramen worden schuifbaar gemaakt. Op een stukje van het erf van het huis aan de Spieringstraat wordt een bakstenen 'buitenplee' opgetrokken en aangesloten op het hoofdriool. Ook krijgen de bewoonsters nu water via een waterleiding. In de zijmuur van huisje nr. 1 wordt een gedenksteentje geplaatst die herinnert aan deze verbouwing.

Het hofje in de twintigste eeuw

In de loop van de twintigste eeuw verkoopt de diaconie het Vrijthofje en het Jongkindshofje die ze ook in haar bezit had. Maar ze blijft eigenaar van het Swanenburghshofje. In 1958 wordt een van de huisjes ingericht tot kledingmagazijn. In 1963 wordt het hofje nogmaals gerestaureerd en gemoderniseerd: de buitenplee's verdwijnen en een huisje wordt omgebouwd tot sanitaire ruimte, met twee wc's en een wasruimte. De bedsteden in de huisjes worden gesloopt, en de aanrechten voorzien van een granieten blad.

Het hofje in 1969. Foto: Door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, CC BY-SA 4.0

In 1984 vindt er opnieuw een ingrijpende verbouwing plaats. Aan de achterzijde van de huisjes komen dakkapellen, zodat ieder huis op de bovenverdieping een eigen toilet en douche kan krijgen.

BEHEER DOOR STICHTING CHRISTELIJKE HULPVERLENING

Sinds 1980 biedt het hofje een fraai onderkomen aan de interkerkelijke Stichting Christelijke Hulpverlening (SCH). In huisje nr. 7 bevindt zich het kantoor van de stichting, de andere 10 huisjes worden verhuurd aan mensen die vanwege psychosociale problemen tijdelijke huisvesting nodig hebben. De bleekvelden zijn vervangen door een gezamenlijke binnentuin met terras voor de bewoners. Het doel van Lijsbeth Nathans, zorg voor de naaste, is nog steeds het primaire doel waarvoor het hofje wordt ingezet. Het Swanenburghshofje is nog steeds eigendom van de diaconie van de Protestantse gemeente Gouda die één van de participanten is van de SCH.

Het hofje is een Rijksmonument.

Bron: Henny van Dolder-De Wit, 'Goudse Hofjes van barmhartigheid (3)' in Tidinge van Die Goude.